

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้ เป็นการศึกษาเชิงพรรณนา (descriptive study) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในอำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่ และเปรียบเทียบความแตกต่างการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กระหว่างกลุ่มที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมากและกลุ่มที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สาธารณสุขที่รับผิดชอบดูแลศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 15 คน เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่รับผิดชอบดูแลศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 9 คน ประธานคณะกรรมการศูนย์เด็กเล็ก จำนวน 33 คน และผู้ดูแลเด็ก จำนวน 33 คน รวมทั้งหมด 90 คน โดยแบ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก จำนวน 41 คน และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ จำนวน 49 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมและเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สรุปผลการศึกษา

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบกลุ่มศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ เป็นเพศหญิง ร้อยละ 73.17 และร้อยละ 71.43 ตามลำดับ มีอายุเฉลี่ย 42.1 ปี และ 38.0 ปี ตามลำดับ มีสถานภาพสมรสคู่มากที่สุด คือ ร้อยละ 68.29 และ 75.51 ตามลำดับ มีการศึกษาระดับปริญญาตรีมากที่สุด คือ ร้อยละ 48.78 และ 34.69 ตามลำดับ และมีระดับการศึกษาระดับประถมศึกษา คือ ร้อยละ 4.88 และ ร้อยละ 16.33 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ด้านตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบกลุ่มศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีตำแหน่งหน้าที่ที่รับผิดชอบ เป็นเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ร้อยละ 17.07 และร้อยละ 16.34 ตามลำดับ เป็นเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ร้อยละ 7.32 และร้อยละ 12.24

ตามลำดับ เป็นกรรมการศูนย์เด็กเล็ก ร้อยละ 36.59 และร้อยละ 36.73 ตามลำดับ และเป็นผู้ดูแลเด็ก ร้อยละ 39.02 และร้อยละ 34.69 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ด้านการประกอบอาชีพนอกเหนือจากหน้าที่ที่รับผิดชอบ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบ ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบกลุ่มศูนย์เด็กเล็กที่ผ่าน เกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมากที่สุด คือ ร้อยละ 36.59 และร้อยละ 44.90 ตามลำดับ มีรายได้เฉลี่ยคนละ 13,232 บาท/เดือน และ 9,332 บาท/เดือน ตามลำดับ โดยมีรายได้น้อยกว่า 10,000 บาท/เดือน คือ ร้อยละ 56.10 และ ร้อยละ 67.35 ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมากและกลุ่มตัวอย่าง ที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กจำนวน เฉลี่ย 1.34 แห่ง/คน และ 1.22 แห่ง/คน ตามลำดับ โดยมีประสบการณ์การทำงานเฉลี่ย 9.12 ปีและ 6.69 ปี ตามลำดับ (ตารางที่ 2)

ด้านการเข้าร่วมประชุมอบรม นิเทศติดตามและการประเมินศูนย์เด็กเล็ก พบว่ากลุ่ม ตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์ เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีการเข้าร่วมอบรม/ประชุมเฉลี่ย 1.46 ครั้ง/ปี และ 1.08 ครั้ง/ปี ตามลำดับ มีการเข้าร่วมนิเทศติดตามการดำเนินงานเฉลี่ย 1.17 ครั้ง/ปี และ 0.88 ครั้ง/ปี ตามลำดับ มีการเข้าร่วมประเมินผลศูนย์เด็กเล็ก เฉลี่ย 0.83 ครั้ง/ปี และ 0.76 ครั้ง/ปี ตามลำดับ และมีการเข้าร่วมชมคณะกรรมการศูนย์เด็กเล็ก เฉลี่ย 1.88 ครั้ง/ปี และเฉลี่ย 1.53 ครั้ง/ปี ตามลำดับ (ตารางที่ 3)

ส่วนที่ 2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก ของศูนย์เด็กเล็กที่ผ่าน เกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากและศูนย์เด็กเล็กผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมในการ ดำเนิน โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$ SD = 0.507) และกลุ่มตัวอย่างรับผิดชอบศูนย์เด็ก เล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีส่วนร่วมในการดำเนิน โดยรวมทุกด้านอยู่ใน ระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$ SD = 0.608) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์ เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมในระดับมากในทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริม สุขภาพ ($\bar{X} = 4.23$ SD = 0.691) ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ($\bar{X} = 4.07$ SD = 0.642) ด้านการ บริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ($\bar{X} = 4.18$ SD = 0.540) ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ($\bar{X} = 4.10$ SD = 0.533) และด้านบุคลากร ($\bar{X} = 4.13$ SD = 0.637) ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์

เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ($\bar{X} = 3.30$ SD = 0.874) ด้านการส่งเสริมพัฒนา ($\bar{X} = 3.10$ SD = 0.721) ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ($\bar{X} = 3.20$ SD = 0.739) ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย ($\bar{X} = 3.09$ SD = 0.648) และด้านบุคลากร ($\bar{X} = 3.00$ SD = 0.762) (ตารางที่ 4)

ส่วนที่ 3 เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง ในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็ก ระหว่างศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากกับศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์

เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมโดยรวมทุกด้านมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) และเมื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาดปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัยและด้านบุคลากร ของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5)

อภิปรายผลการศึกษา

อภิปรายผลการศึกษาศูนย์เด็กเล็กที่มีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในอำเภอ รื่องขวาง จังหวัดแพร่ ตามวัตถุประสงค์และสมมุติฐาน ได้ ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก

1.1 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก
 ผลการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กของศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมากโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.14$ SD = 0.507) (ตารางที่ 4) และเมื่อจำแนกในแต่ละด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรมอยู่ในระดับมาก (ภาคผนวกหน้า 73 - 77) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษา ของบรรเจิดพร หาญแก้ว (2549) ที่ศึกษาศูนย์เด็กเล็กที่มีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ ในอำเภอแม่ทะ จังหวัดลำปาง ที่ผ่านเกณฑ์ในระดับดีและดีมาก พบว่าการมีส่วนร่วมของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อธิบายได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก เป็นบุคลากรที่มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เด็กเล็กมานาน เฉลี่ย 9.12 ปี

(ตารางที่ 2) ซึ่งจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างได้ให้ข้อมูลว่า ผู้ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กเล็กจะต้องมีใจรักในงานเป็นสำคัญ จึงจะสามารถทำงานลักษณะนี้ได้ นาน และประสิทธิภาพในการทำงานมีความสำคัญยิ่งเพราะไม่สามารถอาศัยทฤษฎีเพียงอย่างเดียวได้ ต้องปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของพื้นที่ (ภาคผนวก หน้า 95-98) และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 48.78 และมีการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 4.88 (ตารางที่ 1) ซึ่งจากระดับการศึกษาที่สูงทำให้มีความคิดลึกซึ้งและก้าวหน้า ตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในชุมชน จึงเต็มใจที่จะเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ เป็นอย่างดี (นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์, 2527) และการศึกษาสูงและมีประสบการณ์ในการทำงานมานานย่อมส่งผลให้ความร่วมมือในการดำเนินงานมากขึ้น ดังการศึกษาของปรเมษฐ์ กิ่งโก้ และคณะ (2545) พบว่า ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่เข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์ส่งเสริมพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในศูนย์ฯ

1.2 การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์

กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ พบว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยรวมทุกด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.13$ SD = 0.608) (ตารางที่ 4) และเมื่อจำแนกแต่ละด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมในทุกกิจกรรม อยู่ในระดับปานกลาง (ภาคผนวกหน้า 73 - 77) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ผู้ที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มากกว่าร้อยละ 50 มีการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี (ตารางที่ 1) โดยมีประสบการณ์การทำงานน้อยที่สุดเพียง 1 ปี และมีประสบการณ์การทำงานในช่วง 1-5 ปี มากที่สุดถึงร้อยละ 61.22 (ตารางที่ 2) ซึ่งจากการศึกษา ของปรเมษฐ์ กิ่งโก้ และคณะ (2545) พบว่า ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่เข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์ส่งเสริมพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในศูนย์ฯ นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีรายได้ต่อเดือนเฉลี่ย 9,332 บาท/คน ทำให้กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีการประกอบอาชีพอื่นเพื่อเสริมรายได้ ถึงร้อยละ 61.22 จึงอาจทำให้ไม่สามารถทุ่มเทเวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจากการสัมภาษณ์พบว่า ผู้ดูแลเด็กบางคนมีอาชีพเสริมในการขายเครื่องสำอางและเป็นตัวแทนบริษัทประกันชีวิต ซึ่งข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมของชุมชน คือ ความไม่มั่นคงในการประกอบอาชีพและระยะเวลาทำงานไม่แน่นอน (อคิน รพีพัฒน์, 2527) และปัจจัยด้านเศรษฐกิจมีความสัมพันธ์กับการเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชน (ปรัชญา เวสารัชช์, 2528) คล้ายกับการศึกษาของณัฐพร อาทรรธรรมคุณ (2547)

ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาอุปสรรคของชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก คือ ขาดเวลาว่างในการเข้ามามีส่วนร่วมเนื่องจากการประกอบอาชีพ เพราะส่วนใหญ่มีรายได้อ่อนแอไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย

2. สมมุติฐาน : การมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมมากกว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์

จากการศึกษา พบว่าการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5) สอดคล้องกับการศึกษา ของชาคริต คล้ายพิมพ์ (2535) ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการศูนย์เด็กเล็กและผู้ปกครองเด็กในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของหมู่บ้าน พบว่าระดับการมีส่วนร่วมของกรรมการพัฒนาเด็กและผู้ปกครองของศูนย์เด็กเล็กประเภทก้าวหน้ามีส่วนร่วมในระดับสูง ส่วนศูนย์เด็กเล็กประเภทล่าช้ามีส่วนร่วมในระดับต่ำ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า บุคลากรทั้ง 2 กลุ่ม มีประสบการณ์การทำงานที่เกี่ยวข้องกับศูนย์เด็กเล็กแตกต่างกัน คือ กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก เฉลี่ย 9.12 ปี และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์เฉลี่ย 6.69 ปี (ตารางที่ 2)

นอกจากนี้ยังพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 48.78 มีการศึกษาระดับปริญญาโท ร้อยละ 4.88 ซึ่งสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 34.69 และมีการศึกษาระดับต่ำกว่าปริญญาตรี ร้อยละ 65.31 (ตารางที่ 1) ซึ่งการศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของชุมชน (อกิน รพีพัฒน์, 2527) ดังนั้นสรุปได้ว่าบุคลากรที่มีการศึกษาและการมีประสบการณ์ในการทำงานสูงจะให้ความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอและมีประสิทธิภาพทางการศึกษา ของปรเมษฐ์ กิ่งโก้ และคณะ (2545) พบว่า ระดับการศึกษาและระยะเวลาที่เข้าร่วมดำเนินงานในศูนย์ส่งเสริมพัฒนาเด็กวัยเตาะแตะมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานในศูนย์ฯ

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ที่มีรายได้เฉลี่ย 9,332 บาท/คน/เดือน ซึ่งต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่าน

เกณฑ์ระดับดีและดีมาก ที่มีรายได้เฉลี่ย 13,232 บาท/คน/เดือน เป็นสาเหตุให้กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีจำเป็นที่จะต้องการประกอบอาชีพอื่นเพื่อเสริมรายได้ ถึงร้อยละ 61.22 และด้วยสาเหตุนี้เวลาที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กย่อมน้อยลง เพราะจะต้องแบ่งเวลาไปประกอบอาชีพเสริม ทำให้การเข้าร่วมกิจกรรมของศูนย์เด็กเล็กของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก ในกิจกรรมการเข้าร่วมอบรม/ประชุมวิชาการ การนิเทศติดตามการดำเนินงาน การประเมินศูนย์เด็กเล็กและการเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการศูนย์เด็กเล็ก มากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ (ตารางที่ 3) จากการสัมภาษณ์พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้าร่วมกิจกรรม ได้แก่ จำนวนบุคลากร ภาระของงาน และงบประมาณในการดำเนินการ เช่น หากจะให้ผู้ดูแลเด็กไปร่วมกิจกรรม 1 คนและเหลืออีก 1 คนดูแลเด็กในศูนย์ฯ อาจเกิดปัญหาในการดูแลเด็กไม่ทั่วถึงได้ และการเข้าร่วมกิจกรรมนั้น จะต้องมีการเดินทางไปยังสถานที่จัดอบรม/ประชุม โดยใช้รถโดยสารประจำทางหรือรถส่วนตัว ซึ่งในบางพื้นที่ไม่มีรถโดยสารประจำทาง ทำให้มีความลำบากในการเดินทางและไม่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณช่วยเหลือ มีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งให้การสนับสนุนงบประมาณ โดยเฉพาะในกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก ส่วนใหญ่มีความพร้อมในด้านจำนวนบุคลากรและการสนับสนุนงบประมาณ จึงทำให้มีการเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ มากกว่า

สำหรับปัญหา อุปสรรคที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการขาดงบประมาณในการบริหารจัดการดำเนินการต่างๆ ซึ่งสาเหตุส่วนใหญ่ พบว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เห็นความสำคัญของการพัฒนาศูนย์เด็กเล็ก จึงมีการร่วมสนับสนุนงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับศูนย์เด็กเล็กในสังกัดจำนวนเล็กน้อย ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานภายในศูนย์เด็กเล็ก นอกจากนี้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่ง มีงบประมาณในการบริหารจัดการน้อย จึงไม่สามารถแบ่งมาสนับสนุนให้กับศูนย์เด็กเล็กในสังกัดอย่างเพียงพอได้ ปัญหาขาดงบประมาณในการบริหารจัดการเป็นอุปสรรคสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กให้บรรลุตามเกณฑ์ตัวชี้วัดของศูนย์เด็กเล็กน่ายู่ เพราะในตัวชี้วัดในด้านสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัย มีตัวชี้วัดจำนวน 9 ข้อ ซึ่งแต่ละข้อต้องใช้งบประมาณในการบริหารจัดการสูง เช่น การจัดสภาพแวดล้อมในและนอกอาคาร อาคารต้องได้มาตรฐาน ต้องมีมุ้งลวดป้องกันแมลง ห้องน้ำห้องส้วมต้องเพียงพอ เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองเด็กยังพบว่า ไม่มีความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการของเด็กและการประเมินพัฒนาการเด็ก (ภาคผนวก หน้า 81 และ

85) ทั้งนี้อธิบายได้ว่า ผู้ปกครองส่วนใหญ่ไม่มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องภาวะโภชนาการและการประเมินพัฒนาการเด็ก จึงไม่เห็นความสำคัญของกิจกรรมดังกล่าว และสำหรับผู้ปกครองหลายท่านมีความคิดว่าการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการเด็กและการประเมินพัฒนาการเด็กเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขหรือผู้ดูแลเด็ก จึงผลักภาระให้กับบุคลากรดังกล่าว และด้วยภาระหน้าที่การทำงาน รายได้ที่ไม่เพียงพอ จึงให้ความสนใจในเรื่องเหล่านี้มากกว่า

เจ้าหน้าที่สาธารณสุขไม่มีเวลาเข้ามามีส่วนร่วมในการออกนิเทศติดตาม ให้คำแนะนำ สนับสนุนความรู้ด้านวิชาการและประเมินผลการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก ซึ่งส่วนใหญ่พบในกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ เนื่องจากมีภาระงานที่รับผิดชอบจำนวนมาก จึงไม่มีเวลาในการดำเนินการดังกล่าว และจำนวนบุคลากรในสถานีนอมนัยมีจำนวนน้อย ซึ่งส่วนใหญ่สถานีนอมนัย 1 แห่งจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำอยู่จำนวน 2 คน และในพื้นที่ห่างไกล ชุมชนชาวเขา มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขประจำอยู่เพียงแห่งละ 1 คนเท่านั้น ดังนั้นการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กของเจ้าหน้าที่สาธารณสุขในบางพื้นที่จึงดำเนินการได้ด้วยความยากลำบาก

จากปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม เศรษฐกิจ สังคมและปัญหาอุปสรรคที่ได้กล่าวมาในข้างต้นแล้ว ทำให้กลุ่มตัวอย่างทั้ง 2 กลุ่ม มีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในชุมชนแตกต่างกัน และเมื่อพิจารณาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในแต่ละด้านของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก พบว่าระดับการมีส่วนร่วมมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ในทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัยและด้านบุคลากรสามารถอธิบายได้ ดังนี้

1. ด้านการส่งเสริมสุขภาพ

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กด้านส่งเสริมสุขภาพของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก พบว่า ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5) โดยการดำเนินกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์แตกต่างกัน กล่าวคือ การชั่งน้ำหนักวัดส่วนสูง ทุก 1-3 เดือนและ 2 - 3 เดือน ตามลำดับ มีการตรวจสอบการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการเด็กโดยเจ้าหน้าที่

สาธารณสุขมีจำนวนครั้งที่แตกต่างกัน คือ จำนวน 2 - 4 ครั้ง/ปีและ 1 - 2 ครั้ง/ปี ตามลำดับ และการเฝ้าระวังภาวะโภชนาการเด็กโดยเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็แตกต่างกัน คือ ทุก 3 เดือน และทุก 3 - 6 เดือน

การจัดหาอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการครบ 5 หมู่ พบว่าการจัดหาอาหารที่มีคุณค่าทางโภชนาการของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการจัดเตรียมอย่างครบถ้วนและเพียงพอทุกวัน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ บางแห่งจัดหาอาหารที่มีโภชนาการไม่ครบ 5 หมู่ จัดให้ได้เพียง 2-3 วัน/เดือน

การดำเนินการดูแลอนามัยภายในช่องปากที่ดี พบว่าการดูแลสุขภาวะอนามัยของเด็กของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการสนับสนุนอุปกรณ์ เช่น แปรงฟัน แก้วน้ำ ผ้าขนหนู ให้กับเด็กทุกคนในศูนย์ฯ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ไม่มีการสนับสนุนในกิจกรรมเหล่านี้

การตรวจสุขภาพเด็ก พบว่าทั้ง 2 กลุ่มดำเนินการเฝ้าระวังความสะอาดร่างกายเด็กทุกวัน แต่กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากมีความถี่ในการตรวจสุขภาพเด็กมากกว่าคือ 1 ครั้ง/สัปดาห์ ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ตรวจสุขภาพเด็ก 1 - 2 ครั้ง/เดือนเท่านั้น

2. ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5) โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็กในกิจกรรมต่างๆ ทุกกิจกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ โดยทั้ง 2 กลุ่ม มีการประเมินพัฒนาการทุก 6 เดือน โดยมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขตรวจเยี่ยมประเมินพัฒนาการร่วมกับผู้ดูแลเด็ก 2 ครั้ง/ปี ส่วนการจัดหาของเล่นและหนังสือนิทานให้กับเด็ก พบว่า มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกรรมการศูนย์เด็กเล็กขอรับบริจาคหนังสือเรียน หนังสือนิทานให้กับศูนย์เด็กเล็กและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดหาวัสดุอุปกรณ์ สมุดหนังสือ สื่อการเรียนการสอน หนังสือนิทาน แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ พบปัญหาขาดแคลนสื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอต่อการใช้งาน

การจัดให้มีมุมเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองเด็ก พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการจัดทำมุมเรียนรู้สำหรับผู้ปกครองเกี่ยวกับการดูแลเด็ก โดยผู้ดูแลเด็กและกรรมการศูนย์เด็กเล็กร่วมกันจัดทำ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์มีเพียงผู้ดูแลเด็กเท่านั้นที่เป็นผู้จัดทำ

การให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองเด็กในการเลี้ยงดูเด็ก พบว่าการให้คำปรึกษาแก่ผู้ปกครองในการเลี้ยงดูเด็ก ของศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานศูนย์เด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กสามารถให้คำแนะนำแก่ผู้ปกครองเด็กได้ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีเพียงเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและผู้ดูแลเด็กเท่านั้น ที่ให้คำแนะนำกับผู้ปกครองเด็ก

การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการดูแลเด็กให้กับผู้ปกครองเด็กไม่ว่าจะเป็น ทางหอกระจายเสียง การติดโปสเตอร์ และศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากมีการดำเนินงานโดยกรรมการศูนย์เด็กเล็ก แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ไม่มีบุคลากรร่วมดำเนินงานในเรื่องนี้

3. ด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5) โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในด้านบริการอาหารสะอาด ปลอดภัย ในกิจกรรมต่างๆ ทุกกิจกรรม ของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ กล่าวคือ การดำเนินการจัดหาน้ำดื่มน้ำใช้สะอาดและเพียงพอ พบว่า ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก เจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการศูนย์เด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ที่มีเพียงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

การดำเนินจัดหาภาชนะอุปกรณ์ใส่อาหารที่สะอาดปลอดภัย พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีผู้ดูแลเด็กและผู้ประกอบอาหารเป็นผู้จัดหา โดยใช้งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและงบประมาณสนับสนุนจากผู้ปกครองเด็ก แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ผู้ประกอบอาหารเป็นผู้จัดหาเองโดยใช้งบประมาณ

จากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น อย่างไรก็ตามทั้ง 2 กลุ่มมีภาชนะและอุปกรณ์ใส่อาหารอย่างเพียงพอต่อการใช้งาน

การจัดเตรียมสถานที่เตรียมอาหารให้สะอาดถูกสุขลักษณะ พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการตรวจสอบสถานที่เตรียมอาหาร 2 ครั้ง/ปี แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีการตรวจสอบสถานที่เตรียมอาหารเพียง 1 ครั้ง/ปี ส่วนการดำเนินการและตรวจสอบการปรุงอาหารให้ถูกสุขลักษณะ พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาตรวจสอบการตรวจสอบการปรุงอาหารให้ถูกสุขลักษณะทุกๆ 3 เดือน แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ที่มีการตรวจสอบเพียง 1 - 2 ครั้ง/ปี

การตรวจสอบความสะอาด ถูกสุขลักษณะของเครื่องแต่งกายของผู้ประกอบอาหาร พบว่า มีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกรรมการศูนย์เด็กเล็กเข้าร่วมตรวจสอบ โดยศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการตรวจสอบ 2-4 ครั้ง/ปี แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์มีการตรวจสอบเพียง 1-2 ครั้ง/ปี

4. ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัย

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กด้านสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัยของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5) โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในด้านสิ่งแวดล้อมสะอาด ปลอดภัย ในกิจกรรมต่างๆ ทุกกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีมากกว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ กล่าวคือ การจัดการสภาพแวดล้อมทั้งในและนอกอาคารของศูนย์เด็กเล็ก พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้ความร่วมมือ เข้าร่วมร่วมดำเนินการ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีเพียงผู้ดูแลเด็กและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เข้ามาดำเนินการ

การจัดการห้องน้ำและห้องส้วมให้สะอาดและถูกสุขลักษณะ พบว่ามีการจัดการดูแลห้องน้ำ ห้องส้วมทุกวัน โดยผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ดำเนินการทั้ง 2 กลุ่ม แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ยังขาดความปลอดภัยในการใช้ห้องน้ำ เนื่องจากพบเด็กเล่นล้มในห้องน้ำบ่อยเพราะกระเบื้องที่ใช้ปูพื้นมีความลื่น สำหรับการจัดพื้นที่ใช้สอยให้เป็นสัดส่วนและเพียงพอ พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม มีการจัดพื้นที่ใช้สอยในศูนย์เด็กเล็กทุกแห่ง โดยผู้ดูแลเด็กเป็น

ผู้ดำเนินการหลัก และกรรมการศูนย์เด็กเล็กคอยช่วยเหลือ โดยศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงานอย่างเพียงพอ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้รับสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินงาน

การดำเนินการสนับสนุนอุปกรณ์เครื่องใช้สำหรับเด็กให้เพียงพอ พบว่าทั้ง 2 กลุ่มได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างเพียงพอ โดยศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการขอรับการบริจาคหรือสนับสนุนเพิ่มเติมโดยผ่านทางผู้ดูแลเด็กโดยตรงหรือเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกรรมการศูนย์เด็กเล็ก แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ไม่มีการขอรับการสนับสนุน เนื่องจากยังไม่ได้มีการประสานงานกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและกรรมการศูนย์เด็กเล็ก และการตรวจสอบความเหมาะสมของอุปกรณ์ ทั้ง 2 กลุ่มจะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาตรวจสอบ โดยศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีการตรวจสอบปีละ 1 - 2 ครั้ง แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีการตรวจสอบปีละ 1 ครั้ง

การดำเนินการกำจัดขยะให้ถูกสุขลักษณะ พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากทุกแห่งมีรถเก็บขยะจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาเก็บขยะทุกวัน ยกเว้นวันอาทิตย์ แต่กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีเพียงบางแห่งเท่านั้น ส่วนใหญ่มีการกำจัดโดยวิธีเผาและฝัง เนื่องจากงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่มีน้อย และบางพื้นที่ห่างไกลการคมนาคมไม่สะดวก จึงจำเป็นต้องกำจัดขยะด้วยตนเอง

การดำเนินการจัดให้มีแสงเพียงพอในห้องเลี้ยงเด็ก พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเข้ามาร่วมตรวจสอบ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ มีเพียงเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้ดูแลเด็กเท่านั้นเป็นผู้ร่วมตรวจสอบ สำหรับการดำเนินการ ตรวจสอบ เฝ้าระวังป้องกันแมลงนำโรค พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากมีการติดมุ้งลวดป้องกันแมลงวันทุกแห่ง แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ บางแห่งไม่ได้ติดมุ้งลวด เนื่องจากยังไม่มียงบประมาณในการดำเนินการ

การดำเนินการตรวจสอบความปลอดภัยภายในศูนย์เด็กเล็ก พบว่าศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากมีเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาตรวจสอบอุปกรณ์ปีละ 1 ครั้ง แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ไม่มีการตรวจสอบความพร้อมการใช้งานของอุปกรณ์ป้องกันอัคคีภัย มีเพียงผู้ดูแลเด็กตรวจสอบด้วยตัวเองในบางแห่ง

เท่านั้น และพบว่าขาดอุปกรณ์ป้องกันอศลิภัยในบางแห่ง สาเหตุเนื่องจากไม่มีงบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์

5. ด้านบุคลากร

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กด้านบุคลากรของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบ ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) (ตารางที่ 5) โดยพบว่าการมีส่วนร่วมในด้านบุคลากรในกิจกรรมต่างๆ ทุกกิจกรรมของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ผู้ดูแลเด็กทุกคนมีการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีในสาขาที่เกี่ยวข้องกับการดูแลเด็กก่อนปฐมวัยและปฐมวัย ซึ่งระยะเวลาศึกษาขึ้นอยู่กับวุฒิการศึกษาพื้นฐานของแต่ละคน โดยใช้เวลา 2 - 8 ปีในการศึกษา และเจ้าหน้าที่สาธารณสุขและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในทุกแห่งได้ประชาสัมพันธ์ให้กับศูนย์เด็กเล็กทุกแห่ง ได้มีโอกาสได้พัฒนาทักษะและความรู้อย่างต่อเนื่อง

การดำเนินการสนับสนุนให้มีอัตราส่วนผู้ดูแลเด็กเหมาะสมกับจำนวนเด็ก พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกรรมการศูนย์เด็กเล็ก โดยถ้าหากเกิดปัญหาขาดแคลนผู้ดูแลเด็กจะมีการประชุมคณะกรรมการศูนย์เด็กเล็กเพื่อหามาตรการแก้ไขปัญหา เมื่อได้ข้อสรุปจะแจ้งให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบ เพื่อให้ผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้องดำเนินการจัดหาผู้ดูแลเด็กเข้ามาทำงานต่อไป ซึ่งศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากไม่พบปัญหานี้ แต่ศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ พบปัญหาผู้ดูแลเด็กลาออกจากการทำงาน 1 - 2 คน/ปี

การสนับสนุน เสนอแนะผู้ปกครองและชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมของศูนย์เด็กเล็ก พบว่าทั้ง 2 กลุ่ม ได้รับการสนับสนุนจากผู้ปกครองเด็กและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน โดยเข้าร่วมกิจกรรม เช่น การทำความสะอาดศูนย์เด็กเล็ก การสร้างรั้วให้ศูนย์เด็กเล็ก การจัดกิจกรรมวันเด็ก การจัดกิจกรรมวันแม่ และงานขึ้นปีใหม่

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการศูนย์เด็กเล็กและผู้ดูแลเด็ก ในกลุ่มที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์ ควรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในทุกกิจกรรมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อช่วยให้ศูนย์เด็กเล็กที่รับผิดชอบได้มีการพัฒนาตนเองสู่ระดับที่สูงขึ้น
2. สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรรมการศูนย์เด็กเล็ก และผู้ดูแลเด็ก ในกลุ่มที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก ควรเสริมสร้างพลังอำนาจของชุมชนให้คงความร่วมมืออย่างยั่งยืนและเข้ามามีบทบาทในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กให้มากยิ่งขึ้น
3. สำหรับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข ควรมีการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องให้สามารถเข้าร่วมดำเนินการในกิจกรรมต่างๆของศูนย์เด็กเล็กที่รับผิดชอบมากขึ้น
4. สำหรับเจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการวางแผนพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชุมชนที่ชัดเจน โดยร่วมกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุข อสม. พร้อมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณให้กับศูนย์เด็กเล็กอย่างเพียงพอ เพื่อยกระดับมาตรฐานศูนย์เด็กเล็กในสังกัดที่ด้อยพัฒนาสู่ระดับที่สูงขึ้น และควรจัดจ้างคนที่พื้นที่เป็นผู้ดูแลเด็กเพื่อลดปัญหาการลาออก
5. ผู้บริหารระดับอำเภอ ควรพิจารณา วางแผน และกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กทุกแห่งให้ประสบความสำเร็จ โดยใช้แนวทางส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนในกิจกรรมและโครงการต่างๆ ของศูนย์เด็กเล็ก

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในการมีส่วนร่วมของผู้ที่เกี่ยวข้องอื่นๆที่มีบทบาทในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก ได้แก่ ผู้ปกครองเด็ก อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) เป็นต้น
2. ควรมีการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานของศูนย์เด็กเล็กในชุมชน
3. ควรมีการศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็ก โดยเจาะลึกในด้านที่น่าสนใจและเป็นปัญหาในพื้นที่